

ראשית הגז פרק אחד עשר חולין

קלו.

עין משפט נר מצוה

לב א מיי פיי מהל
 זכורס הל ד סמג
 עשין עוס טושיע י"ד סי'
 שלג טע"ב:
 לב ב מיי עס טושיע
 סס:
 לד ג מיי פ"ד מהל
 ממטת עמיס הל"ג:
 לה ד מיי פ"ג עס הלכה
 י'

תורה אור השלם

1. ראשית דגני תירשך ויצחקך וראשית גז צאנך תתן לו;
2. אם לא ברכונו חקציו ומגו בקשי יתחבם; איוב לא כ
3. כל הבכור אשר יקלד בבקר וביצאנו הזכר תקדיש לך אלקיך לא תעבד בכבוד שורך ולא תגו בכור צאנך;
4. כי בו בחר יי אלקיך מכל בקיטין לעמוד לשירת ב'ם יי הוא וקבוני כל הקימים; דברים י"ח ז
5. ובקצרבם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שורך לקצר ולקט קצירך לא תלקט; ויקרא י"ט ט
6. ובקצרבם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שורך בקצרבך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעבד אתם אני יי אלקיכם; ויקרא כג כב
7. ותמחר אביגיל ותחק קמיתים לחם ושנים נבלי יי וחמש צאן עשוית וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים דבלים ותשם על הקמרים; שמואל א כה י"ח
8. כי יגב איש שור או שה וטבחו או מקרו חמשה קבר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת שמות כא לו

שיטה מקובצת

אל לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. נ"ב ע"י תוס' בכורות דף י' ע"א: ס' ושוטף את החללים. נ"ב ע"י תוס' בכורות דף כד ע"ב:

מה"מ. פירוש דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי אקרו זאן דכתיב (בראשית טו) לך נח אל האלן וקח לי משם שני גדיי עזים:

אתיא גיזה גיזה. אע"ג דכתיב תורה מדברי קבלה לא ילפינן (א) גילוי מילתא בעלמא הוא דגז דכשמיס הוא ואין זה דבר חדש וקצת משמע דגזרה גיזה היא מדבריך בסמוך אלא גיזה גיזה למאי אתמ' מ"מ אינו דבר חדש:

וְיִצְרָף גיזה גיזה מבכור. וא"מ והיכי מלינן למילף מבכור דאפילו שור הא לזן כתיב וי"ל דהוה אמניא דלזן לאו דוקא כי היכי דלא תגזו בכור זאנך לאו דוקא:
עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין תלמוד לומר בקוצרד. ואליטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש:
 טד

עזים ליחייב בעינין גיזה וליכא מאן שמעת ליה האי סברא ר' יוסי הא מודי ר' יוסי במידי דאורחיה אלא ס' כראמר ר' יהושע בן לוי ט' לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות הכא נמי דבר הראוי לשירות אלא גיזה גיזה למאי אתא לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל ט' כבשים שצמרן קשה פטורים מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם תני הדיא גוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור ותניא אידך ט' הגוזז את העזים פטור ט' ושוטף את הרחלים חייב לא קשיא הא רבנן והא ר' יוסי ט' דתניא ט' לקט קצירך ט' ולא לקט קיטוף ר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר ר' יוסי היינו ת"ק כולה ר' יוסי היא והכי קתני שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר א"ל רב אחא ברביה דרבא לרב אשי מודה ר' יוסי במידי דאורחיה דתניא ר' יוסי אומר קציר אין לי אלא קציר עוקר מנין ת"ל ט' לקצור תולש מנין ת"ל ט' בקוצרד אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא ט' מלכנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחד ואחד וחכמים אומרים דמאחת על הכל: וכמה הוא מרובה: בשלמא ל"ש תרתי נמי איקרו צאן אלא ל"ב מ"ט אמר רב כהנא אמר קרא עשויות שעשויות ב' מצות ראשית הגז ומתנות אינא בכורה ומתנות בכורה חדא מי לא מוהיביא ולטעמיהך מתנות חדא מי לא מוהיביא אלא אמר רב אשי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה תניא דבי רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר וארבע צאן תחת השדה תניא אמר רבי ט' אלמלא דבריהן דברי תורה ודברי בריבי קבלה אנן דברי בריבי שומעין וכל שכן שדבריהן דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה ודאמר מר אין הכרעה שלישיית מברעת אמר

בדקושה. זכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרמס וגו נמי אין צריך להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט. ליטנא אחריתא אמרי ליה בקדושה זכור וגו נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתינא בגמרא דלרבעא אבות (ב"ק דף י"ג.) זכור מוכרין אותו מס

ובעל מוס חי ושוטף ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב זיה לא ימכר ולא יגאלט ולאו מלתא היא דלפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דמגן (קדושין דף י"ג:) המקדש בחלקו זין בקדשים קלים כו' ואמר' [סס] טעמא דלאחר שמיטה לאו דידיה הוא דמשלמן בגזו קא וכו' אבל מחיים דידיה הוא: ומכירה. זכור יכול כהן למוכרו וכן גו אבל מעשר אינו נמכר דתני גמסכת בכורות (דף י"ג.) (בכורות [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוא של יתומין: והנך נפישין. הנך זכור נפישין וליף מניה: ונילף גיזה מבכור. דאפילו זכור אקרי גיזה ונימא מה גיזה דהתם אפילו שור הכא נמי אפילו שור: לו. למלכות ולא לשקו וגזית שורו אין ראויה אלא לשק: להכי קרי ליה גיזה שאין דרך לגזוז אלא למוטשן כגוזה של עוף: ליחייב. דהא ראויה לאדם לנגדים נאים: צעין גיזה. והא תלישה הוא:

מאן שמעת ליה הך סברא. דדריש ליטנא דקרא דכתיב גו: רבי יוסי. דאמר לקמן לקט קצירך ולא לקט קיטוף: הא. אמרין לקמן: מודה ר' יוסי במידי דאורחיה. וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגיזה דמו: אלא. גו דאינו אלא ברחלים: כד' יהושע

ב"ר רש"י ד"ה והאמר מר וכו' דגלו דעמיטו אפ"ל ומיתת מאי נמחק:

הנהרות מוה"ב רנשבורג

א רש"י ד"ה לעמוד לשרת וכו' דכגדי שרד. מלת שרד נמחק. וי"ב שרת ועי' במ"ט ובמ"ל פי"ד מהלכות ללי מקדש דין ד' ודו"ק:

מוסף רש"י

לא תעבד ולא תגזר. וי"ו מוסף על ענין אשה וילמדו ששים זה אשה לשרת. זכור ראשית הגז כתיב כי בו זכור ה' מכל שבטך לעמוד לשרת (קמון קמח). ומגז כבשי יתחבם. אלמא בת חמיס קיי בו בכורות ט'. פאה מכל אחד ואחד. לוקה הוה צין שורה לשרת מוסף ליה (נדח ג.).

הכראו לשריות: שוטף. צמים צנהר ליפותן והזמר נתלס מהס: פטור. דלאו גז הוא: והא. דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק ליטנא דקרא: ולא לקט קיטוף. הקוטף צדיז שצלי קמחו אין הנושר לקט דליטנא דקרא דייקא ופליגי רבנן עליה: צמידי דאורחיה. כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קצירן: קציר. קציר ארצכם ויקרא י"ט: עוקר. עם השרשים כגון עדשים: סולג. ציד ולא עם השרשים כגון פולין: רבי יוסי לא גרסינן בהא מתניתא. ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק ליטנא דקרא ומוקי להו צמידי דאורחיה: אף אן נמי טנינא. צהדיא דמודה רבי יוסי צמידי דאורחיה: מלכנות. שורות שצין ירק לירק: פאה מכל אחס ואחס. מן המלכנות שהירק שצין מלכין למלכין הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרין צמקוס שנהגו (פסחים דף י"ג:) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסין לקיום. קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה וע"ג דאינו קורנן צמגל אלמא מודי הוא צמידי דאורחיה: בשלמא ל"ש. אשכחן תרתי דאיקרו נמי זאן הילכך אין אתה יכול להוסיףן מכלל חיוב: חמש לאן עשויות. ליטנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מנות ראשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי צהו אלא חדא מתנות לחודייהו: אטו צכורה חדא מי לא מחייבא. על כרחך כי תלך רחמנא צמחש ראשית הגז הוא דתלל: וליטעמיהך מתנוס נמי חדא מי לא מחייבא. אישכחך דבתרתי וצמדא נמי איכא שתי מנות צכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר דעשויות שלש מנות דהכי משמע מיעוט עשויות שמים הוו: אלא אמר רב אשי. הכי דריש: עשויות שמעשות אס צעליהן. למנא חדשה שלא היה מנא עליו צפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב צה לאן דמשמע מרובה דאליו צכורה דכתיב (במדבר יח) זכור שור אפילו חד וכן מתנות אס שור אס שה (דברים יח): טניא א"ר גרסינן: דברי צריבי. שהיה גדול דבורו דקיימא לן ר' רבי יוסי נמוקו עמו: אן דברי צריבי שומעין. ק"ד מפני שהוא מכריע צינייה לא חמש כצית הלל ולא שמים כצ"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי זוכך השעה הדור והמעשה ט: והאמר מר אין הכרעה שלישיית מברעת. כשה אומר קח זה חומר דעת שלישיית אפילו אמנעיה היא צינייה אין זה הכרעה כגון (פסחים דף כ:) צצית של תרומה שנתגלתה כ"ש אומר תשפך הכל וצ"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי איני אכריע בשדה תשפך הכל צצית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישיית מברעת והכי היא הכרעה כגון היא דקולי מטלניות דצמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר זין מן המוכן זין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר זין מן המוכן טמא ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טמא ר"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מונא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו (א) מאי דעמייהו דשייך לפלוגי זין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ואמא ר"ע ותן חילוק דכדר הוי הכרעה שהכריע צמוקן כו' אליעזר ונמלאו שנים מטמאים צמוקן ור' יהושע יחד מטמא ושאינו מוכן כו' יהושע והוה שנים מטמאים צמוקן אכל גזי צצית דלא גלו דעמייהו צ"ש וצ"ה דנהוי שייך חילוק זין צית לשדה שלא אמרו ק צ"ש אומר זין צצית זין צצדה תשפך הכל וצ"ה אומר זין צצית זין צצדה תעשה זילוף וצא שלישי וחלק זין שדה לצית התם אין זה הכרעה לדבריהם אלא דעת שלישיית דהכרעה לשון קף מלאוים הוי צענים חולקין וצא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או צמזוי כזה וצמזוי כזה: א"ר

הכרעה שלישיית מברעת והכי היא הכרעה כגון היא דקולי מטלניות דצמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר זין מן המוכן זין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר זין מן המוכן טמא ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טמא ר"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מונא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו (א) מאי דעמייהו דשייך לפלוגי זין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ואמא ר"ע ותן חילוק דכדר הוי הכרעה שהכריע צמוקן כו' אליעזר ונמלאו שנים מטמאים צמוקן ור' יהושע יחד מטמא ושאינו מוכן כו' יהושע והוה שנים מטמאים צמוקן אכל גזי צצית דלא גלו דעמייהו צ"ש וצ"ה דנהוי שייך חילוק זין צית לשדה שלא אמרו ק צ"ש אומר זין צצית זין צצדה תשפך הכל וצ"ה אומר זין צצית זין צצדה תעשה זילוף וצא שלישי וחלק זין שדה לצית התם אין זה הכרעה לדבריהם אלא דעת שלישיית דהכרעה לשון קף מלאוים הוי צענים חולקין וצא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או צמזוי כזה וצמזוי כזה: א"ר